

זאב מיליקובסקי
צף על עקבותיו
סיפורה של קבוצת מעפילים

OS
126.4
1/4 49

איל

אגודת הספרים
המרכזית

תוכן העניינים

7	פרק ראשון - פולין אחרי המלחמה
45	פרק שני - צ'כוסלובקיה ואוסטריה
83	פרק שלישי - באיטליה
116	פרק רביעי - הסמינר
130	פרק חמישי - קיץ אחד של אושר
144	פרק שישי - בארי ומיטאפינטו
148	פרק שביעי - על האגנייה 'מולדת'
156	פרק שמיני - במחנות קפריסין
219	- אפילוג

עיצוב עטיפה ומגזרת נייר: אירית מילוא
עריכה לשונית: נח איתן
סדר ועימוד לייזר: 'חן' (איתן) הפקות דפוס, סביון
לוחות פנים ועטיפה: סקאלה
הדפסת פנים: דפוס קם

© All Rights Reserved כל הזכויות שמורות
Tammuz Publishers Omni Ltd. הוצאת תמוז - אומני
P.O.B. 23029 Tel-Aviv ת"ד 23029 ת"א

נדפס בישראל 1989 Printed in Israel

אנשי שורות המגנים נשלחו לפרוץ את המחסום. הם הסתדרו בשורות, ותוך כדי ריצה קלה התקדמו למחסום במטרה לפרצו בכוח. למזל כולם נמנעה ההתנגשות, בי בהגיעם למחסום זזו הבית"רים הצידה ואיפשרו לה לעבור כדי להגיע למקום הבינוס. רבבות עמדו וחיוכו לה. גולדה עלתה על שולחן כדי שכולם יוכלו לראות אותה, והתחילה לדבר בקול רם בשפת יידיש. מאחר ורמקולים לא היו, לא כולם זכו לשמוע אותה.

לדבריה הגיעה כדי להוריד את המתח ששרר בין המעפילים והבטיחה שתלוקת הרשינות נעשית ביושר ובצדק. מי שחושב אחרת טועה ומטעה. גולדה היתה נרגשת ובדבריה אכן הצליחה להוריד את המתח כמידה מסוימת והותירה רושם רב על כולם לימים רבים.

בסוף נובמבר, לפני ההצבעה באו"ם על הקמת מדינת היהודים, היו כולם בהתרגשות רבה. האם יצביעו בעד או חס וחלילה נגד? מי המדינות שתמוכנה, ומי מהן תתנגד? ככל פינה ערכו המעפילים רשימות של ארצות ועמים שכללו ניחושים איך תצבענה.

ערב אחד שמעו בתדשות המחנה שבריטניה החליטה לבצע את החלוקה והנציג הבריטי במועצת הביטחון הודיע שהצבא יתפנה מארץ-ישראל עד ראשון ליוני 1948. ידיעות אלה עוררו וויכוחים רבים: מה כוונת הבריטים? האם זה טוב או רע? האם כאמת יצאו מן הארץ, או שההודעה היא תרגיל? המעפילים עסקו בנושא חשוב זה בהנחה כאילו כבר בטוח שיצביעו באו"ם בעד הקמת מדינה ליהודים.

הגיע העשרים ותשעה בנובמבר ותוצאות ההצבעה התאחרו להתפרסם במתנה. כל תושבי המחנות היו דרוכים.

"תישארם במקומותיכם. עוד מעט נמסור הודעה חשובה," הודיע הקריין.

המתח הגיע לשיאו והנשימה נעצרה.

"יהודים! הפור נפל! רוכ גדול של יותר משני שליש הצביע בעצרת האו"ם בעד הקמת מדינת-יהודים בארץ ישראל!" הודיע הקריין.

עם סיום דבריו פרצו כולם במחאות כפיים ובקריאת 'הורה'. נוצרו מעגלים צפופים של רוקדים ששרו 'ארצה עלינו'. רק כעבור מספר שעות התפזרו לצריפים כדי להמשיך לחגוג כל אחד עם קבוצתו.

בקבוצת 'הגשמה' שלחו את ג'ורג' להשיג כמה בקבוקי קוניאק. "חברים!" קרא יואל, "מי שיש לו כמה שילינגים, שישים על השולחן. בקופה שלנו אין כמעט כלום."

האסיף בארץ. במסיבת החג סיפר אחד השליחים, כיצד חוגגים את חג האסיף בקיבוצו שבארץ-ישראל, ואיחל לכולם שבשנה הבאה, בחג הסוכות יהיו כולם בקיבוץ בארץ.

"אני מתכוון בקיבוץ," הדגיש. וסיפר לחברים עד שעה מאוחרת על הענפים הקיימים בקיבוצו: לולים, רפתות, פלחה ומטעים. במיוחד סיפר על הרפת. הוא בעצמו היה רפתן וידע לספר כי ברוב הרפתות בארץ לא מוציאים את הפרות למרעה, כי השטחים ליד הקיבוצים ריקים מעשב, ולכן מביאים את העשב לפרות.

החברה שאלו את השליח על מזג האוויר בארץ, ואיך מגדלים בה גידולים תקלאיים בלי גשם.

"על בעיית המים בארץ יש כל-כך הרבה מה לספר, ועכשיו כל-כך מאוחר. לא כדאי להתחיל," אמר, והבטיח לבוא שוב ולספר על נושא זה כמיוחד.

חודש נובמבר התקרב ונפוצה שמועה שגולדה מאירסון עומדת לבוא למחנות קפריסין. הקיבוצים, הקבוצות ואנשי מפא"י שלא השתייכו לקיבוצים, התכוננו לקבלה בשמחה ובכבוד כיאה למנהיגה. אנשי בית"ר התכוננו להפגין נגדה. בפייהם היו טענות שמקפחים אותם בחלוקת האישורים לעלייה, ושגולדה מאירסון אחראית לקיפוח זה. מחשש להפרעות בזמן ביקורה, הוחלט לגייס את אנשי ה'הגנה', שעברו אימונים, לשמור על הסדר ועל גולדה היקרה להם.

ביום בו היתה אמורה להגיע, הורגש מתח רב כבר משעות הבוקר. אנשי ה'הגנה' התאספו ותכננו מה לעשות ואיך לנהוג. המעפילים התלבשו חגיגית ולמעשה במקום ללכת חצי עירומים, הופיעו עם חולצות ונעליים. ההכנות היו קדחתניות, כמו לקראת ביקורו של נשיא או ראש ממשלה. כל המעפילים ידעו מי זאת גולדה, וציפו לה בסקרנות.

הגיעה השעה, וגולדה נכנסה למתנות החורף דרך השער הראשי. את פניה קיבלו נציגים מהמחנות והובילו אותה לאחד המכנים לשיחה ראשונה, לפני שתתייצב לפני ההמון.

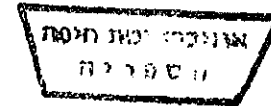
לאנשי ה'הגנה' נאמר שגולדה תנאם באמפיתאטרון שבמתנה 65, ויהיה עליהם לשמור על הסדר ועל ביטחונה, והנה ראו אותה צועדת לפני המוני המעפילים, כשמסכיבה כל הפעילים בעלי התפקידים במחנות, שליחים מן הארץ ואנשי הג'וינט. מרחוק ראו ריכוז גדול של אנשי בית"ר שחטמו את הכביש. האנשים עמדו ובידיהם פלקטים בהם דרישה לצדק בחלוקת רשיונות העלייה, וטענות אחרות על קיפוח. המצב היה מסובך, אך אף אחד לא היה מעוניין בקטטה לעיני גולדה.

זאב מיליקובסקי
צף על עקבותיו
סיפורה של קבוצת מעפילים

DS

126.4

1149

תוכן העניינים

7 -	פרק ראשון - פולין אחרי המלחמה
45	פרק שני - צ'כוסלובקיה ואוסטריה
83	פרק שלישי - באיטליה
116	פרק רביעי - הסמינר
130	פרק חמישי - קיץ אחד של אושר
144	פרק שישי - בארי ומיטאפינטו
148	פרק שביעי - על האנייה 'מולדת'
156	פרק שמיני - במחנות קפריסין
219	- אפילוג

עיצוב עטיפה ומגזרת נייר: אירית מילוא
עריכה לשונית: נח איתן
סדר ועימוד לייזר: 'חן' (איתן) הפקות דפוס, סביון
לוחות פנים ועטיפה: סקאלה
הדפסת פנים: דפוס קם

© All Rights Reserved כל הזכויות שמורות
Tammuz Publishers Omni Ltd. הוצאת תמוז - אומני
P.O.B. 23029 Tel-Aviv ת"ד 23029 ת"א

נדפס בישראל 1989 Printed in Israel

האנגלים התייחסו אליהם יפה ובאדיבות והגישו כל עזרה במחנה ההסגר.

יואל ומוני יצאו מכין העצים לערוך סיבוב להכרת המחנה ובמהלכם התקרבו לגדר ולמגדלי השמירה. בדיוק באותה השעה נערכו חילופי משמרות ומכל הפינות נשמעו תרועות תצורה, התרועות היו כל-כך יפות, ממש מוסיקה. באותו רגע הופיע לצידם האיש המשונה, שתמיד היה מופיע עם תצורה למותניו, אך זו הושלכה לבסוף לים.

"אתה שומע את התרועה? ככה צריכים לנגן בתצורה!" פלט לעברו יואל.

האיש לא ענה והמשיך לדרכו. סמי, האחראי על הקבוצה, חזר לפעילות במרץ רב, כאילו לבפר על חולשתו בזמן ההפלגה. הוא התרוצץ בין המחסנים כדי לקבל את מה שהאנגלים חילקו. הוא קיבל הוראות על כל הסידורים שבמחנה, והשתדל מאוד, אבל החברים לא התייחסו אליו ברצינות, ובולם ידעו שבקרוב יהיה צורך לבחור מזכירות חדשה ומדריך חדש.

כל מי שנכנס למחנה, רוסס במנת ה.T.D.T. רצינית. בעזרת משאבות יד, כמו מפלטות, הזרימו האנגלים את ה.T.D.T. לכל מקום אפשרי – לראש, על הגוף, ואפילו למקומות האינטימיים, ואגב כך היו צוחקים בהנאה גלויה. אחרי זה כולם ביקשו לעשות מקלחת טובה ולהחליף בגדים, אבל בגדים אחרים לא היו, תרמיליהם עוד לא הגיעו, ומקלחת אפשר היה לעשות רק עם מי-ים.

מוני ויואל הגיעו עד לשער המחנה. מעבר לשער עמדו כמה חיילים חמושים. הם התבוננו באוהלי החיילים שדמו לאוהלי הפליטים. ליד שולחנות עמדו חיילים וכיבסו את בגדיהם.

"תראה מוני, בכל צבא מנהגים אחרים. בצבא הרוסי לא היה דבר כזה, שבימי שלום חייל יכבס בעצמו, נתנו הכל למכבסה, וכאן הם עושים את זה בעצמם." אמר יואל.

"זה מה שחשוב בעיניך?" שאל מוני.

"בכלל לא."

הערב ירד. באוהלי המשפחות הכינו סדר פסח. גם הכודדים עשו משהו. לא היתה אפשרות לארגן משהו המוני בהשתתפות כל החברים. לא היו תנאים לכך.

בין הפליטים חילקו חבילות מצות ויין. כל שני חברים קיבלו בקבוק יין וחבילת מצות וכל אחד יכול היה לחוג את החג כרצונו.

כשהחשיך לגמרי, יואל ומוני המשיכו להלך בין שורות האוהלים המשפחתיים כדי לראות איך הם התארגנו. ואמנם בכל אוהלי

למרות הבדיקות הקפדניות, האנגלים זעמו והוציאו את כעסם על המעפילים במכות ובבעיטות. אבל מהר מאוד חזרו לשיגרה ולמרבה הפלא חזרו לנהוג באדיבות.

למעפילים קשה היה לחוש שגאה לאנגלים, לאחר שהתנסו באימי הנאצים. הם עלו למשאיות ושיירה של עשרות משאיות, שלפניהם אופנוע משטרה צבאית, התחילה לנוע ברעש גדול. עד מהרה מצאו עצמם במחנה מוקף בגדרי תיל וכמגדלי שמירה שהיו בהם זרקורים גדולים ומכונות יריה.

פרק שמיני

במחנות קפריסין

מעפילי 'מולדת' הגיעו למחנות הקיץ, ונכנסו באופן זמני למחנה 55, 'קרנטיין' בשמו האנגלי, לשם חיסון כנגד מחלות ומגפות. השם 'מחנות הקיץ' ניתן להם משום שהיו בהם אוהלים. כארבעים קילומטר משם היו מחנות ובהם צריפי-פת, והם נקראו 'מחנות החורף'.

נאמר להם שאחרי חודש יוחלט אם יישארו באחד ממחנות הקיץ או שיועברו למחנה החורף. במחנה 55 לא היו מספיק אוהלים וחלק נשארו בחוץ, תחת כיפת השמיים.

יואל ומוני מצאו פינה, בין ארבעה עצים, ושם העמידו את מיטותיהם. מיטות קיבלו בולם.

"טוב יותר בחוץ מאשר באוהל מחניק," אמר מוני.

לאט לאט התקבצו על ידם יתר המעפילים שנשארו 'חסרי אוהל'. חום של אביב היה בחוץ. לכולם באב-שנמנע מהם להיכנס לארץ! לו יכלו לעשות את ליל הסדר בארץ-ישראל, היו חוגגים חג כפול. אך הם במחנה, כמו אסירים. בלא בית ובלא תרמילים, המיטה היא הבית. אך מיטה ללא תרמיל – זה משהו שונה. זהו גורלם של חסרי בית, וכבר שנים שאין להם בית של ממש. הנה... כמעט שהגיעו הביתה, אבל... יש מי שדואג שלפליטים האלה לא יהיה בית משלהם.

המשפחות ערכו את ה'סדר'. אפילו הגדות היו להם. הם ישבו על המיטות, הארגזים שימשו כשולחן, ההגדות היו בידיהם, והנה – 'סדר' אמיתי!

יואל ומוני שמחו שהתגים היהודיים כל-כך מושרשים. "רק הגענו, לפני כמה שעות, ותראה למה דאגו ראשית כל", אמר מוני.

"גם אנתנו נעשה משהו. נעשה מדורה ונרקוד כל הלילה", הציע יואל.

"יש לי ארגזים", אמר מוני, "ראיתי הרבה ארגזים ישנים בצרף עזוב. נלך להציע לתברים לצאת לרקוד".

להצעת התג של יואל התלהבו כולם, ובמהרה היתה מדורה גדולה וסביבה פרצה 'הורה' המונית. הרעיון מצא תן גם בעיני יתר הקבוצות ועד מהרה דלקו עשרות מדורות במתנה ומאות שרו ורקדו חורה. השמיים האדימו כמו משריפה גדולה. ההתלהבות היתה גדולה.

האנגלים נצמדו לגדר התיל והתבוננו כמתרחש במחנה; קשה היה להם להבין מאיפה הכוח והרצון לריקודים ולשירה אחרי מה שעבר עליהם – אתרי אושוויץ, אחרי אובדן משפחות יקרות, ואחרי שנמנע מהם להיכנס לארץ-ישראל.

מאותר מאוד, אתרי תצות, חזרו כל אחד למיטתו, מי באוהל ומי תחת עץ, ושכבו לישון בהרהורים על הימים האחרונים ועל העתיד לקרות.

מוני לא יכול היה להרדם ושכב על גבו מסתכל בכוכבים, מאזין לקולות בעלי החיים ולתרועות חילופי המשמרות של האנגלים. בזכרונו עלו אשתו ושני ילדיו שנרצתו. לו הם היו בתיים, יתד איתו, כאן במחנה, מה היה חסר לו? לא היה איבפת לו שהוא סגור במתנה. מהו מתנה זה לעומת מה שעבר עליו בזמן המלתמה. פתאום חש כאילו מכת פטיש נחתה על ראשו. כמעט שהתתיל לצעוק. לנגד עיניו תלפו אשתו וילדיו מוצאים להורג. איך זה קרה? איך זה ייתכן לקחת אשה וילדים כל-כך קטנים ולהרוג! הם לא עשו רע לאף אחד, אפילו לא הבינו שהורגים אותם. איזו תועלת הביא הדבר להיטלר ולכל הנאצים? מטורפים! תולניים! מוששתים! סדיסטים! השכל אינו יכול לתפוס שבני אדם עוללו דברים כאלה. מדוע העולם, שבסופו של דבר ניצח אותם, לא שילם להם בגמולם?

ייסורים וצער תקפוהו, גופו כאב ממש. ילדיו שנרצתו, ניצבו לפניו כמו חיים, והוא לא יכול היה לשאת את הכאב. פתאום הבין את יואל. תמיד הטיף לו לשכוח קצת את הצרות כי יואל היה מתעצב

דווקא ברגעי שמחה, כי דווקא אז היה נזכר במשפחתו שנרצחה. יואל רגיש יותר ממני, חשב בליבו.

מוני המשיך לשכב ולא יכול היה להרדם. והנה הגיעו לאזניו רישרשים מהמיטות שממול. בין העצים ישנו כמה זוגות נשואים. הוא ראה את שמיכותיהם נעות ושמע את מיטותיהם חורקות. פתאום שכח מבאבו ובמקומו באה שמתה. הנה יוצרים דור חדש של יהודים. את עם ישראל לא יתסלחו עם ישראל תי! שרו לפני כמה שעות, וככה יהיה!

"רוצק להתערב אתי על משהו?" פנה מוני ליואל מיד בבוקר. "על מה להתערב?" הופתע יואל.

"על זה שיוסקה ותיה יהיו הורים בעוד תשעה תודשים..." "גם את זה אתה כבר יודע?" התפלא יואל.

"כן, גם את זה. כמעט שהערתי אותך בלילה בדי שתראה הצגה יפה, בליווי מוסיקלי של חריקת מיטות וגנחות אנוש שקטות. מולנו, במקום שהזוגות ישנו, החברה לא התבטלה, וזה שימח אותי מאוד."

"יש לך היום חוש הומור, איך זה שלא ישנת? הרי אתה תמיד ישן. מה קרה לך הלילה?" צחק יואל.

"באמת לא יודע. הלילה לא יכולתי להרדם וכל הלילה הרהרתי על העבר. יואל... אתה יודע, היתה לי פעם אשה והיו לי שני ילדים, שני בנים קטנים..."

"לא ידעתי... לא סיפרת לי אף פעם... באמת חשבתי לא פעם, שאתה בגילך אולי היית נשוי, אבל לא העזתי לשאול."

"יודע על מה עוד חשבתי בלילה כשלא ישנתי? על כך שבמקום להעניש את הפושעים הגרמניים, מענישים אותנו. הם מתהלכים תופשיים בארצם, ואילו אנתנו, הקרבנות שלהם, סגורים במחנות מוקפים גדרות תיל. מה יש לדבר, אין צדק בעולם."

הם ניגשו לברזים, שמתוכם יצאו מי ים, כדי להתרחץ. מגבות לא היו להם ולכן ניגבו את הפנים בממתטות. מתי כבר יגיעו התרמילים שבהם נמצאות מגבות, לבנים, משחת שיניים?

זוכר מוני, שקנו לי תליפה בפורים? מתנה מהקבוצה?" שאל יואל.

"כן, אני זוכר. היית תבר לדוגמה, חייך מוני.

"לא רק לי נתנו מתנה, עוד ארבעה תברים קיבלו. באמת, אינני יודע מדוע החליטו לתת לי מתנה. לפי דעתי הגיעה זו לך, עם ידי הזהב שלך, ולא לי."

"זה בגלל הפיליטונים שכתבת לקבלות השבת בוילה קאיאנה."
"נסענו אז לרומא עם ג'ורג' שידע איטלקית" נזכר יואל,
"הגענו לחנות בגדים גדולה, שתפסה כמעט חצי רחוב. בחלונות
הראווה היו פיגורות ועליהם חליפות יפות. אבל בפנים הכל היה
תוצרת של אחרי המלחמה. הכל זבל. הביאו לי חליפה שהיתה גדולה
עלי, ששניים כמוני יכלו להיכנס בה, אבל האיטלקי לא התייאש.
אמר 'אנו מומנטלי, הלך והתאים את החליפה לפי מידתי, ברבע
שעה! כשיגיעו התרמילים תראה איזו חליפה יפה, מודרנית."

מאתורי גדר המחנה נמצאה מכלאה גם היא מגודרת בתייל, ובה
הסתובבו אנשים שדמו למעפילים. בתחילה לא ידעו מי הם. מאוחר
יותר נודע שאלה חלק ממעפילי הספינה 'שבתאי לוז'ינסקי'
ובניהם גם ארץ-ישראלים - חזיון יוצא דופן במחנות קפריסין.
במרוצת הזמן נוצר קשר בין מעפילי 'מולדת' ובין חלק ממעפילי
'שבתאי לוז'ינסקי'. זמן קצר אחרי שהשליח שבתאי לוז'ינסקי
נספה בתאונת דרכים באיטליה, יצאה ספינת מעפילים על שמו בדרכה
לארץ, הצליחה להתחמק מהאנגלים, והגיעה לחוף והורידה בו את
המעפילים. עד שהאנגלים הגיעו, נאספו המעפילים על ידי אנשי
היישובים והקיבוצים מהסביבה. האנגלים ערכו חיפושים נרחבים,
מצאו חלק מהמעפילים ולקחו אותם לגירוש. האנגלים ידעו שבספינה
היו שבע-מאות נפש אך הם מצאו רק את מחציתם. ולכן תפסו
ארץ-ישראלים ושלחו גם אותם יחד עם המעפילים לקפריסין) כולם
טענו שהם 'ארץ-ישראלים'. הבחורים מארץ-ישראל לימדו את
המעפילים איך נראה הכסף הארץ-ישראלי, היכן ממוקמות הערים
בארץ, וכל מה שרק אפשר ללמוד. האנגלים ערכו להם בחינות, ומי
שידע לענות על השאלות - הוחזר לארץ. כך קרה שבחורים
מהקיבוצים נשארו כקפריסין, כי לא ענו נכון על כל השאלות.
את מי שהחליטו להשאיר, הבניסו למחנה 55, איזה כאב! איזה
צער! הם כבר היו בארץ ממש, בקיבוץ, ולקחו אותם בכוח לכאן.
בסופו של דבר ראו האנגלים שעדיין חסרים להם כמה מאות אנשים,
וכעונש הורידו ממכסת הסרטיפיקטים המיועדת ליושבי קפריסין -
כלומר מ- 750 הרשיונות לחודש, שהיו מיועדים למחנות. דבר זה
גרם לתסיסה רבה בין כל המעפילים שכל-כך חיבו לתורם, והנה
חודש שלם אף אחד לא יצא מקפריסין.
כעבור יומיים חגיעו התרמילים. במגרש גדול וריק נערמו 1600
תרמילים, וכל אחד צריך היה למצוא את שלו. לגמרי לא פשוט!
רכים הסתובבו שעות בין התרמילים ולא מצאו.

קבוצת 'הגשמה' הלכה לחפש ביתד כדי להגדיל את הסיכויים
למצוא את תרמיליהם. כל אחד אסף תרמילים אותם זיהה כשייכים
למישהו מהקבוצה.

יואל הסתובב כבר שלוש שעות ולא מצא את תרמילו. מדי פעם
ניגש לפינה בה ריכזו את תרמילי הקבוצה, אבל שלו איננו, לא
בערימה הכללית ולא בפינה.

יואל ידע שהתרמיל שלו מלא. נמצאה בו החליפה החדשה ועוד
דברים. הוא חיפש אחר תרמיל שמן ומלא אך בכל פעם שראה כזה,
היה רשום עליו שם אחר. עד הערב לא מצא את תרמילו. הוא לא
התייאש והחליט להמשיך לחפש גם למחרת, אך גם למחרת לא מצא את
תרמילו וכמעט התייאש ממנו. והנה פתאום ראה את שמו על תרמיל,
אבל, מה זה? התרמיל ריק... יואל הרימו. אמנם קשור היה
בחגורות כפי שצריך, אבל היה ריק. יואל פתח אותו ומצא בפנים
חפיסת שוקולד. מאיפה השוקולד? יואל לא הכניס שוקולד לתרמילו,
מישהו גנב את חפציו וגם התבדח על חשבוננו. גנב עם 'מצפון'.

נו, גם אנגלים כאלה יש... יואל צחק ואיתו כל החברה.
צריך היה לארגן מגבת, מברשת שיניים, משחה וסבון, מאיפה יקח
את כל זה! במובן שנמצאו חברים בקבוצה עם שתי מגבות ודברים
אחרים. עשו מגבית ואספו את כל הדברים המיותרים בין החברים
וליואל לא חסר כלום. זה מה שנקרא 'לחיות ביתד', בקבוצה עם
חברים טובים.

"על החליפה החדשה שאיננה, אין לך מה להצטער," ניתם אותו
מוני. "במחנות אפשר להתהלך בקיץ כמעט עירום. מספיק זוג
מכנסיים קצרים כמו שאעשה לך מכד אוהלים. אין לך מה לדאוג."
באחד הלילות ירד לפתע גשם חזק, ממש מבול. אלה שיחנו בחוץ
התעוררו רטובים עד לעצמותיהם. תפסו את השמיכות הספוגות וברתו
לבניינים אחדים שנמצאו במחנה. היו אלה בניינים עזובים, בלי
דלתות וחלונות, את שנת הלילה גמרו בשכיבה על הריצפה, בציפייה
לבוקר ולקצת שמש. ואמנם למחרת היה חם והשמש זרתה במלוא
תפארתה וייבשה את הכול. באותו יום הגיעו אוהלים נוספים. לכל
ארבעה איש ניתן אוהל, והיה עליהם לקחתם ולהקים בעצמם.

למרות שידעו שלא יהיו במקום זה זמן רב, הקימו את האוהלים
בצורה מתוכננת, בשורות ישרות, כשהכנות באמצע והבחורים
מצדיהן, כדי להגן עליהן מכל רע. המיטות הוכנסו פנימה, עליהן
סידרו את השמיכות, וכתמיד מצאו ארגזים וגרוטאות מכל המינים
וכבר היו להם שולחנות ומדפים. ההרגשה היתה טובה יותר. כמה מן
האוהלים היו עשויים מבד דק ורך. מוני אמר שאפשר לתפור מהם
מכנסיים קצרים, וגם את זה הוא יודע לעשות. אחר-כך התברר

שמלאכת התפירה היתה אמונה על רובם, ובין התברים היו שני חייטים מקצועיים.

המלאכה החלה. כל בת תפרה מכנסיים קצרים לעצמה ולמישהו מהבנים. מוני תפר מכנסיים לעצמו וליואל, ואחר-כך לחברים נוספים.

המעפילים מ'שבתאי לוז'ינסקי' הועברו כולם למחנה 55, יחד עם מעפילי 'מולדת'. מביון שהאנגלים החליטו סופית לבטל כמה מאות רשיונות עלייה לחודש הקרוב, החליטו המעפילים להפגין נגד הגזירה.

הובנו סיסמאות בגנות האנגלים, בגנות בוויין, ונגד סגירתם במחנות הסגר. נבנה עמוד תלייה קטן ושתי בובות בדמותם של בוויין והיטלר נתלו עליו. אלה אמורים היו להרגיז את האנגלים. וכך, באווירה מחשמלת, יצאו ב-18 באפריל בהפגנה גדולה.

כל המעפילים במחנה, הסתדרו בקבוצות, וצעדו לשער המחנה. נשמעו קריאות בוז ואי-אמון באנגלים, בכווין וכנגד סגירתם במחנות.

מעבר לשער הופיעו מיד כמה טנקים וחיילים רבים עם נשק בידיהם תפסו את מקומם ממול השער. אחר-כך צצו שלטים באנגלית, יידיש, עברית, פולנית ורומנית, עליהם היה כתוב "לא לגעת בשער. מי שייגע בשער - ייהרג".

גם המעפילים וגם האנגלים היו נרגשים מאוד ועצבניים. הקרובים לשער חשו שעוד מעט יקרה משהו וההפגנה תסתיים באסון. יואל עמד סמוך לשער. מימינו ראה את החיילים וכיניהם אחד עם שערות אדומות ולידו עמד קצין והתכונן מסביב.

אחד המעפילים, שעמד משמאלו של יואל, התכופף לקשור את שרוכי נעלו. כאותו רגע תקע האיש המוזר עם החצוצרה תרועה צורמנית ומתרישת אזניים. מאיפה השיג חצוצרה, הרי השליכו אותה ליס? האנגלים חשבו שזהו אות לפריצה מהמחנה.

הקצין נתן פקודה לחיל בעל השערות האדומות לפתוח באש לעבר המעפילים, וזה הרים את הרובה לכתפו וירה לפי פקודה ארבע יריות לתוך ההמון. מיד נפלו כמה אנשים על הארץ ומעבר לשער נשמעו סירנות של אמבולנסים. התוצאה היתה שכעה פצועים והרוג אחד, משה לר.

הפצועים נלקחו על-ידי האנגלים. הם רצו לקחת גם את ההרוג - אך לא נתנו להם. האנגלים השתוממו מכך שהמעפילים לא נבהלו, לא ברחו בפאניקה, ואף לא התפזרו, אלא המשיכו בקריאות נגדם. ההרוג הובא למרפאת המחנה. שם השכיבו את גופתו על השולחן, כיסוה בשמיכה והעמידו משמר כבוד של ארבעה איש. שני מעפילים

ושני מלחים ספרדיים היו הראשונים שנתנו כבוד למת. מדי שעה התחלפה המשמרת ורבים עברו לידו.

המעפילים הכריזו על שביתת רעב בת ארבעה ימים כתגובה למעשי האנגלים. כלילה הציתו את כל כלי הרכב הבריטיים שהיו במחנה. האנגלים לא העזו להיכנס לתוך המחנה פנימה והמצב הלך והתחריף. כלילה השני ירו המעפילים בחצים ובקשתות שעשו ממעט העצים שצמחו במחנה. את החץ עטפו בסמרטוט טבול בבנזין, הדליקו אותו ושלחוהו בוער אל מעבר לגדר, על אוהלי החיילים האנגלים. כמה עשרות אוהלים נשרפו באותו הלילה. החיילים ברחו מן האוהלים הנוערים כשרק תחתונייהם לגופם. היתה אצלם מהומה גדולה.

האנגלים הזהירו את המעפילים, שאם לא יפסיקו להשתולל, יינקטו באמצעים חריפים.

כבוקר שלמחרת נכנסו למחנה שתי פלוגות חמושות והוציאו כמה משאיות שלא נשרפו. למרות שהיו חמושים קיבלו אותם הפליטים במטר אבנים מכל עבר. הם ירו יריות אזהרה באוויר, לקחו את המשאיות והסתלקו מהר מן המקום.

למרות המתח ושביתת הרעב המשיכו האנגלים להציע מדי בוקר למוסדות המחנה את מנות המזון שהגיעה להם. המעפילים סרבו לקבלן והאנגלים חזרו עם המזון שלהם כלעומת שבאו. ביום הרביעי לשביתה הגיע למחנה שליח מהארץ, משה קולודני, כדי להרגיע את הרוחות. כל המעפילים התאספו להקשיב לדברי השליח.

משה קולודני ביקש להפסיק את השביתה והסביר מדוע עליהם להפסיקה. הוא הבטיח לטפל בעניינים כדי שהאנגלים ישנו את החלטתם ויחזירו את מאות רשיונות העלייה ששללו.

ביום החמישי הפסיקו את שביתת הרעב ונאותו לקחת את המזון ושוב עלה לשמיים עשן שחור מן המטבחים.

קבוצת 'הגשמה' התגוררה בעשרים אוהלים שהיו קרובים זה לזה, כלילה שמעו את תרועת החצוצרות, כסימן לטקס חילוף המשמרות במגדלי השמירה.

במשך היום היו מבלים בשיחות שונות, צמאים לחדשות, אך תדשות משמחות לא היו, רק שמועות נפוצו על המאבק הקשה של הישוב נגד הערבים והאנגלים, על הקרבנות שנפלו יום יום כארץ, ועל ספינות המעפילים שיצאו מאירופה.

בשעת הארוחות, בעיקר בצהריים, ישבו יחד ליד שולחן ארוך עשוי מקרשים ולפני הסעודה קיבלו את ההודעות-המעטות שמסרו להם. רוב ההודעות היו מקומיות על אירועי המחנה.

בערבים נערכו פעולות מוגבלות, אך במשך חג הפסח ביקרו במחנה אמנים מן הארץ – זמרים ושחקני תיאטרון. המעפילים אהבו את השחקן מאיר מרגלית ששימח את המעפילים בבדיחות וכהצגת דמויות מארץ-ישראל. אחת הדמויות האהובות והבלתי נשכחות היתה 'הסבתא מעין-חרוד'.

לפעמים התאספו לריקודי הורה סוערת מסביב למדורה, כשהאנגלים ראו 'מדורה וריקודים, נצמדו לגדר והתבוננו בנעשה. בשעת הריקוד לא פגעו בהם המעפילים, לא זרקו עליהם אבנים ולא השמיעו לעברם קריאות גנאי. כלב המעפילים התגנבה אפילו מחשבה של רחמים על החיילים הפשוטים שאינם מנהלים את המדיניות של ארצם ובעצמם נלקחו מכתיהם שנמצאו אלפי קילומטרים מקפריסין כדי לשרת בצבא ולהתעסק בעבודה בזויה – שמירה על חפים מפשע.

כל ערב הלכו יואל ומוני לטייל מסביב למחנה לאורך הגדר. כל פעם משהו אחר משך אותם לגשת לשער כדי לראות את כתם הדם שנתר שם כעד לאירועי ההפגנה. הדם נספג כבר מזמן, אבל נשאר כתם ברור.

יואל הירחר שרק בנס לא נפגע מאותם הכדורים. היה לו מזל. לו האנגלי היה מזיז את הרובה כמה מילימטרים שמאלה, בוודאי היה נפגע.

"אתה חושב על המזל שהיה לך באותו יום, שלא נפגעת, מה?" ניחש מוני את מחשבותיו של יואל.

"בחי, שאתה ממזר! בדיוק על זה חשכתי."

כלילות, כשלא דלקה מדורה היו שרויים בתושך, ללא תאורה – לא פנסים, לא נרות, לא לוקסים. הכול היה זמני. רק אור הירח האיר קצת את המחנה והכוכבים נצצו במרומים כאילו אמרו 'אנחנו בסדר, אנחנו נותנים את אורנו לכולם, שווה בשווה לאנגלים ולכם במידה שווה'.

התקופה היתה אביב 1947, מזג האוויר היה חם ויפה, כולם התהלכו במכנסיים קצרים שתפרו לעצמם מבד אוהלים, יתפים ביום וכלילה. הבנות לבשו גם משהו נוסף, שרק יסתיר את החזה, לא היה צורך ביותר מזה. בימים אלה דיברו כולם על המעבר למחנה החורף. מי הפיץ את השמועה אין יודעים. דבר אחד ברור, אם כולם מדברים על כך שעוברים בקרוב, אפשר להיות בטוחים שכך אכן יהיה. הכול מתחיל משמועות, עובר לדיבורים יותר ויותר – עד שהדבר מתרחש. במחנות החורף אפשר יהיה להתארגן בצורה מסודרת. בהם גרים רוב המעפילים כצריפים ולא באוהלים, ולמרות שעדיין לא ראו את

הצריפים, היתה הרגשה ששם יהיה טוב יותר, וכבר רצו שיגיע הזמן מהר ככל האפשר.

מחנות החורף נמצאו במרחק ארבעים קילומטר ממחנות הקיץ, קרוב לעיר לרנקה. החכר'ה מצאו מפה של קפריסין וחישבו בה את המקום. שוב עלתה המחשבה שבעצם מתרחקים מארץ-ישראל, כי מחנות הקיץ קרובים יותר לארץ, ולא טוב להתרחק. כל העת ערכו חישובים כמה זמן יעבור עד שיגיע תורם של מעפילי 'מולדת' לעלות. על-פי חישוב שבחודש אחד יוצאים 750 מעפילים, הסיכום היה עגום מאוד – עניין של שנים! החכר'ה התחילו להרהר באפשרויות כריחה.

לאנגלים היתה תזמורת בידור גדולה, ובלילות שמעו את נגינתה. היא ניגנה יפה מאוד את המנגינות המפורסמות והידועות של שנות הארבעים, והלב התמלא נגעועים לחיים נורמליים, לעבודה, ליצירה, לבלוי – לראות סרט טוב, לטייל בעיר תל-אביב, לבקר בירושלים, או לחיות בקיבוץ. הבל היה כל כך קרוב מבחינה גיאוגרפית, אך כל כל רחוק למעשה.

לפעמים התאספו יחדיו, כדי להעלות זכרונות על השנה האחרונה, על הארצות שעברו, על האנשים שפגשו ועל החברים מקבוצתם שאבדו בדרך. בין היתר נזכרו במשה הג'ינג'י שהיה כל כך פעיל בפולין ובצ'כיה ונעלם באיזה מקום שהוא בין אוסטריה לאיטליה. אולי הוא במחנות החורף? ואיפה יכול להיות מנחם, זה שתפס בווינה את איש ה- א.ס.א. הנאצי? מנחם הכטיח להם שאחרי שיתלו את הרוצח, יבוא לקבוצה. אולי גם הוא במחנות החורף ואולי כבר הגיע ארצה? הם היו כטוחים שבסופו של דבר כולם יגיעו, כל הדרבים של המעפילים מובילות לארץ-ישראל.

במחנה מצאו שני חברים שהיו איתם בקבוצה כפולין ונפרדו מהקבוצה בגלל סיבות שונות. עתה, בשמצאו במחנה את קבוצת 'הגשמה' הצטרפו מיד כתזרה וההתרגשות היתה רבה. אנשי הקבוצה, שלפני שנה עוד לא הכירו זה את זה, עתה, כפליטים, שימשו תחליף למשפחה שהייתה לכל אחד – משפחה שאיננה עוד.

יואל ומוני סידרו את האוהל שלהם בקפדנות, הידקו את היתדות, מתחו את החבלים ודאגו לאוורור. יחד עמם גרו עוד שני חברים, אחד חייט, שתפר מכנסיים קצרים למי שעדיין לא היו לו, והשני – בחור שלפני המלחמה עבד בבניין. במחנה הפך להיות אלוף הסדר והניקיון בקבוצה. אצלו המיטה תמיד היתה מסודרת בצורה הטובה ביותר. השמיכות היו מתוחות ישר, המזרן לא מעוגל, ואיש לא הבין איך הוא הצליח בכך. הוא היה מסודר יותר מן הכנות. הוא טען, שלו היה יודע שישארו במחנה זמן רב, היה מסדר הכל אחרת ובונה שולחן וארון מדפים. אבל הם עוד מעט ודאי יסעו מבאן.

קבוצת 'הגשמה' קיבלה שלושה צריפים גדולים לרווקים ולרווקות ומספר צריפים קטנים, שהיו מחולקים לתדרונים, בשביל הזוגות. הצריפים היו בנויים בחצי עיגול מפחים בצבע חלודה. אי אפשר היה להבחין איפה נגמרים הקירות ומתחילה התקרה. לכל אורך הצריפים לא היה אפילו חלון אחד או דלת. אפשר היה להיכנס אליהם רק משני קצותיהם, שם היו דלתות וחלונות קטנים.

המעפילים סידרו את מיטותיהם בשתי שורות, 18 איש בצריף, והיה צפוף מאוד. כל אחד חיפש את ידידו הטוב ביותר כדי להסתדר בשכנות עמו. חשוב היה מאוד לשכב על יד חבר טוב, שהרי במקום זה אמורים הם לשהות זמן רב ויקיימו אלפי שיחות ביניהם. רצה הגורל ומעפילי 'מולדת' ישבו במחנות יותר מכל המעפילים האחרים, קרוב לשנתיים. החברה כבר היו מאומנים, כמו בצבא. הם סידרו הכל במהירות והשתלכו יפה בחיי המתנה. האנשים היו עייפים והלכו לישון מוקדם כדי להשכים למחרת ולהמשיך בהתארגנות לחיי מתנה ארוכים.

מחנות התורף היו דומים למחנות הצבא שהכירו: שורות של צריפים שביניהם כעין רחובות לא מרוצפים ומסביב גדרות כעין טיילת המקיפה אתהמתנה.

מחנה 67 נמצא בצד המזרחי של שטח גדול, בו נמצאו עוד שני מחנות, 65 ו-66. היה זה גוש מחנות. מעבר לכביש היו ממוקמים מחנות 68 ו-64. אי אפשר היה לעבור ממחנה אחד לשני. לכל מחנה היתה גדר משלו ושתי גדרות הקיפו את כל הגוש. ביניהן ניצבו מגדלי שמירה, כמרחק תמישים מטר זה מזה. במגדל נמצאו חיילי-מכונת יריה, רובה וזרקור, שהאיר באור חזק מסמא עיניים. כלילה נשלתו סילוני אור בעצמה כה גדולה, שאי-אפשר היה להתכונן בהם.

גשר עץ בנוי מעל הכביש, חיבר את המחנות 67 ו-65 עם מחנות 68 ו-64. מאות המעפילים עמדו משני צידי הגדרות וחיפשו מכרים וקרובים. כאשר היו מזהים מכר מעבר לגדר, היו מקרבים את השפתיים זה לזה ומתנשקים בין חוטי התיל.

המצב הזה היה בלתי נסבל. לשם מה הגדרות המפרידות? האם לא מספיקה גדר אחת לכל המחנות? המעפילים החליטו לפרק את הגדרות ומלאכת הפרוק החלה. מיד עם רדת הליל ניגשו לפרק קטעים גדולים מהגדרות. בתחילה תיקנו האנגלים את הפרצות ביום שלמחרת. אך המעפילים המשיבו בפרוק ובמשך הזמן התיאשו האנגלים והפסיקו לתקן.

בחלוף חודש מאז הגיעו לקפריסין, עזבו את מחנות הקיץ. שוב דחפו לתרמיל את כל הרכוש והיו מוכנים לצאת לדרך. הם השאירו את המיטות והשמיכות כי במקום החדש יקבלו מיטות אחרות.

שיירה ארוכה של מכוניות בליווי צבאי של ג'יפים ואופנועים זזה קדימה. המכוניות הצבאיות היו מכוסות בכרזנטים כשבצד האחורי פתח לאוויר.

מאחורי המכונית בה נסעו יואל ומוני, נסע ג'יפ עם שלושה חיילים. השיירה נסעה בסדר קבוע, מספר מכוניות עם מעפילים, ג'יפ צבאי, עוד מכוניות וזוג אופנועים.

ליואל היה מצב רוח טוב, הוא הציע למורה לגיאוגרפיה שידע אנגלית, למתוח את האנגלים שבג'יפ. "נבקש מהם שיתעלמו מאיתנו ויתנו לנו לברוח לתופש, רק לשנינו." משה המורה צחק, ואחרי זמן מה כשהיה הג'יפ קרוב מאוד למשאית התחיל משה לצעוק: "היי, ג'וני! תנו לנו לברוח מכאן... מה איכפת לכם שנצא לתופשי?" הרעש הפריע להם לשמוע ולבן התקרבו אליהם וצעקו בחזרה: "מה אתם אומרים? מה אתם רוצים?"

משה צעק בכל בוחו: "לברוח... להסתלק מכאן... רוצים להיות חופשיים!"

האנגלים חשבו שהבחורים מתכוונים ברצינות וצעקו אליהם שהם אינם יכולים להרשות דבר כזה. הם בצבא וממלאים פקודות.

איזו נאיביות, הם לקחו אותם ברצינות! תגידי להם, שחבל שהם לא יכולים לעזור לנו, ביקש יואל. אך משה אמר ליואל שהוא יודע מה להגיד, והמשיך לצעוק עוד כמה משפטים עד שהם האטו את נסיעתם והמרחק ביניהם לא איפשר לשמוע יותר. כעבור שעה הגיעו לשערי מחנות החורף.

מעפילי 'מולדת' הובאו למחנה מספר 67. הם עברו את השער ופגשו פקידים, מאחורי שולחנות, יושבים על ספסלים. חלקם היו מעפילים וחלקם אנגלים, שרשמו את שמותיהם, את גילם והתנועה אליה השתייכו. לאחר מכן הוכלו כדי לקבל שוב מנה הגונה של ד.ד.ט. מידי החיילים האנגלים.

ליד אחד השולחנות היתה התקהלות ונשמע משם צחוק קולני. יואל ניגש לראות מה העניין וסיפרו לו שיהודי בן שבעים אמר שהוא שייד ל"שומר הצעיר", כי שמע שבתנועה זו התנאים הכי טובים. הם התארגנו, קיבלו צריפים, מיטות, מזרנים ושמיכות. צריף אחד יועד למטבח ולחדר אוכל, והיה גם מקום מיוחד לכביסה. בזמן קצר יחסית סודר הכל.